

QARABAĞDA HEYVANLARDA HELMİNTOFAUNANIN FORMALAŞMASININ SƏCİYYƏVİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Saleh Məhərrəmov

Naxçıvan Dövlət Universiteti

Heyvanlarda helmintofaunanın formalaşması zonanın abiotik və biotik amillərindən asılıdır. Abiotik amillər kimi havanın temperaturu, isti günlərin davam etmə müddəti, ərazinin günəş şüaları ilə şüalanma dərəcəsi, nəmlik, torpağın temperaturu, bitki örtüyü, tərkibi – mineral, turş maddələrin miqdarı, şoranlaşma dərəcəsi helmintlərin yumurta və sürfələrinin və onların aralıq sahiblərinin xarici mühitdə yayılmasında xüsusi rol oynayır. Biotik amillər dedikdə zonanın bütün canlılar aləmi nəzərdə tutulur.

Müəyyən ekoloji ərazilərdə heyvanların helmintofaunasının formalaşması zonadakı su mənbələrinin, otlaqların, ətraf mühit obyektlərinin ekoloji-parazitoloji qiymətləndirilməsi, helmintoz invaziya törədicilərinin dövriyyəsinə onların rolunun müəyyən edilməsi ilə əlaqəli elmi və praktik əhəmiyyət daşıyır.

Qarabağın təbii-iqlim amillərini kənd təsərrüfatı və çöl heyvanlarının, quşların parazitlərinin inkişafı üçün əlverişli hesab etmək olar. İsti yay, atmosfer yağıntıları və nisbətən yumşaq qış helmintlərin xarici mühitə tökülən yumurta və sürfələrinin, eyni zamanda biohelmintlərin aralıq və əlavə sahiblərinin dövriyyəsinə və invaziyanın xarici mühitdə qalmasına əlverişli şərait yaradır. Yüksək dağlıq ərazilərin otlaq sahələri invaziyanın inkişafı üçün əlverişli olmasa da, aralıq ərazilərdə yoluxmuş heyvanlar alp, subalp çəmənlikləri çirkləndirir. Düzənlik ərazilərin ekoloji amilləri trematodların, dikroseliaların, monieziaların, strongilyatların xaricə tökülən yumurta və sürfələrinin, eyni zamanda biohelmintlərin aralıq, əlavə sahiblərinin inkişafı üçün əlverişlidir.

Qarabağ zonasının helmintofaunasını yenidən işləmək məqsədilə heyvanlardan təzə kal nümunələri götürüb yumurta və sürfələrinə görə müayinə etməklə yanaşı, torpaq, bitki, su, yem nümunələri, eyni zamanda aralıq və əlavə sahibləri də toplayıb helmintoovoskopiki, helmintolyarvoskopiki üsullarla analiz etmək lazımdır. Helmintlərin növ tərkibini müəyyən etmək üçün məcburi istifadə üçün kəsilmiş heyvanlardan götürülən helmintlər təyinedicilər vasitəsilə orqanoleptik və mikroskopik müayinə edilməli və bununla da zonanın helmintoloji cədvəli tərtib edilməlidir. Eksperimentlərin nəticələri müxtəlif müasir proqramlarla statistik işlənməlidir.